

ФЕЉТОН

Поводом 210. годишњице рођења сарадника Вука Караџића

Драгосављевић и реформа српске ћирилице

Адам Драгосављевић је био један од најревноснијих сарадника Вука Стефановића Караџића. Вредно је сакупио народне песме, остале умотворине и речи, о чему сведочи и Драгосављевићеву писмо упућено Вуку 12. јануара 1832. године: *Од онога доба, како сам вам оно 44. песме посла, скупио сам још неколико(...)* Речи сам пак од онога доба готово још онолико скупио(...)

Адам Драгосављевић је рођен 18. фебруара 1800. у барањском месту Бремену, а умро је напрасно 16. јуна 1862. у Опатовцу у Срему. Поред свих заслуга које је стекао као учитељ и неуморни присталица Вука Караџића, ми ћемо се овом приликом позабавити само са Драгосављевићевом замисли о реформи српске ћирилице.

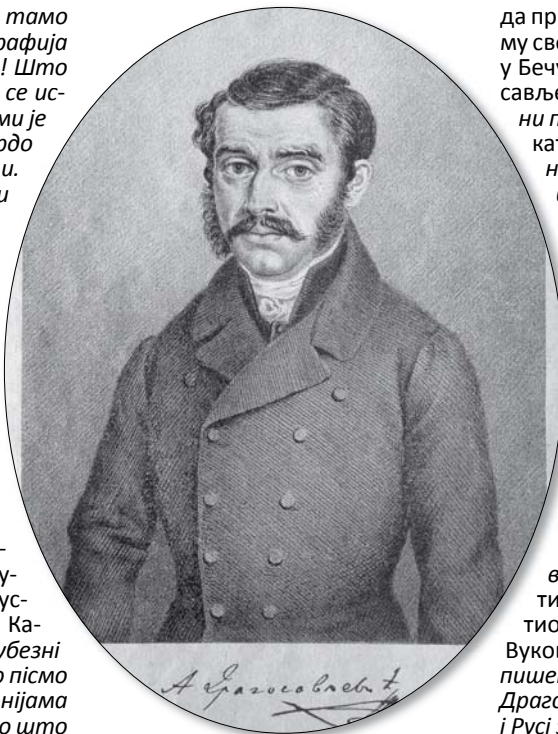
Током XVIII века и прве половине XIX столећа било је много предлога за реформу наше ћирилице. Сетимо се само Гаврила Стефановића Венцловића који је већ прве половине XVIII века употребљавао *ц, њ и ђ* или покушаја несрећног Саве Мркаља који је 1810. године у Будиму штампао књижицу под насловом „Сало дебелого јера либо Азбукопротрес“. Не можемо сметнути с ума ни Луку Милованова Георгијевића који је у јуну месецу 1810. још пре настанка Мркаљевог „Азбукопротреса“ завршио своју студију „Опит“.

Драгосављевић је био жестоки борник обнове ћирилице. О томе сведочи и део горе поменутог пис-

ма: *Ја сам се надао, да ће се тамо бар сад завести нова ортографија ваша, као боља и правилнија! Што се тиче красоте типа, мени се истина допада, особито мило ми је што су црквено старо тврдо (т) место новоза (т) примили. – Кад су могли ђ и њ место дь и ть, зашто не примише и њ и љ уместо нь и ль?*

Без сумње, Драгосављевић се овде појављује као непоколебљиви вуковац, међутим, у средњем делу истог писма поткрало се (намерно или случајно?) и слово „i“ које Вук није користио: *Гледајте да се те речи код Г. Оберлерера не изгубе (...)* Ово слово ће међу њима изазвати несугласице.

Адам Драгосављевић у писму од 16. јуна 1832. већ искључиво користи слово *і* уместо устаљенога *и*. У њему се Вуку Караџићу обраћа овако: *Љубезни пријатељу! Ја сам Ваше примо писмо од 11. Априла скупа са Објавленијама исправно ко што треба, а і ово што је за њим као у потеру дошло. (...) Ево шаљем вам ове на овој прилози ове цедуљици Пренумеранте; і ако још који падне ми шака оћу га маом Г. Миловуку послати. (...) Пишите ми ако се не састанемо. (...) Ваш добри услужни Адам Драгосављевић.*

Да ли се Драгосављевић угледао на Луку Милованова или му је за пример послужила руска грађанска ћирилица? Или је желео да то буде његов допринос реформи српског писма?

Наравно, Вук Караџић није могао

да прихвати увођење слова „i“, о чему сведочи и његово писмо настало у Бечу 4. децембра 1832. Он Драгосављевићу одговара овако: *Љубезни пријатељу! (...) Видео сам Ваше катизме, сецовате су, само што нису начисто наштампате. Не би ли Ви тели, да Вам у њи помећем и место і? Ја и сам признајем, да би и из виши узрока било згодније, него і; али мислим, да није вредно сад инатити се око форме слова; него узмите и Ви і, пак ћемо барем нас двојица бити сложни у свему.*

Испод свога потписа Вук је додао и следећу примедбу: *Збиља! ваља да је Вама познато, да су и Руси за време Петра великога неколике године писали і уместо и; ја видео тако више књиге. Међутим, Драгосављевић се заинадио, па тако 21. децембра 1832. из Вуковара Вуку поручује: *Што ми пишете за „і“ Бог вам и душа (...) Драго ми је, да вам је познато да су и Руси за време Петра великога неколике године писали і место и. Добро је, што сте тако са і писани књига више виділи.**

Без обзира на Вуково негодовање, тврдоглави Адам Драгосављевић ће све до краја 1836. године упорно користити „своје“ „і“!

Драгомир Дујмов

ПРОВЕТРАВАЊЕ

Крађе и крадуцкања – има ли разлике?

Присвајање туђег, па и оног што на први поглед изгледа као ничије или свачије, одувек је означавано као лоповлук. Са неким модалитетима, додуше. За присвајање цигарета из трафике или јабука са пијачне тезге се, на пример, обично користи израз крађа, док су се за лоповлук на велико уврежиле неке магловитије квалификације типа: утаје, малверзације, махинације...

Разлика између крађе и малверзације, међутим, није само језичка, него и суштинска: за цигарете се обавезно иде у затвор, а за ово друго – како кад и како ко. Народски: *мож' да бидне, ал' не мора да значи.*

Крађе је било и биће је у свим цивилизацијама и облицима живота – од пећинског до велеградског човека, од прождрљиве рибице до моје кује Аре. Тај нагон, нема сумње, стрпљиво чучи у сваком живом створу и чека свој час. Само што код неких он бива спутан домаћим васпитањем и чврстим уверењем да на крају кусаш све оно што си у животу скувао, док је код других тај прин-

цип надвладан снагом оног новокомпонованог који поручује: узми све што ти живот пружа (данас си цвет, сутра увела ружа – наставак за оне који лепо певају).

Све вам ово пишем јер сам последњих недеља просто импресиониран количином открића о великим крађама у Мађарској, такорећи свуда око нас. Чим укључите телевизор, следе вам ударци чекићем у главу, а после сваког вам пред очи искочи по једна велика цифра, и то вишемилонска. Саопштавају нам ко је кога о'ладио и за колико, али се то ипак не догађа увек, већ по правилу уочи избора. Испадне да се само тада краде.

Један познатик, иначе интелектуалац, после једне такве емисије ми изнервирано рече: – Видиш ли шта нам ови раде?! Све покрадоше! Сложио сам се с њим, али сам га подсетио и да су исте такве вести избијале на површину и у време владавине оних који су сада истеривачи правде.

– Да, у праву си – одговара он. – Али ипак није свеједно да ли ти украду бицикл или ауто. Ја сам ипак за оне прве.

И ето, шта да вам кажем после овога, осим да више нисам ни за једне. Зато што ми је драг и мој бицикл.

Драган Јаковљевић

ИЗ НАШЕ ИСТОРИЈЕ

(207)

Срби у ердељском вртлогу

У пролеће 1600. године Михаило Храбри је освојио Молдавију. У његовој војсци је било 4.000 Срба коњаника на челу са Дели Марком који се нешто раније спасао турског ропства. Пошто је припојио молдавску земљу Влашкој, војвода се вратио у Ердељ. Да се није вратио, дуже би живео.

Ердељ је у то време поново пао под хабзбуршки утицај. Плећство се побунило против влашког војводе и призвало у помоћ генерала Басту, аустријског заповедника у горњој Угарској. Ђорђе Баста, „пореклом Албанац који се родио у Италији, а као плаћеник ратовао у аустријској војсци“, био је један од највећих смутљиваца свог времена. Како Радован Самарџић на њему својствен сликовит начин каже: „Овај сладострасни убица требало је да учини само један корак па да уђе у неку од Шекспирових драма“. Генерал Баста је сакупио војску и 18. септембра потукао Михаила Храброг, па га избацио из Ердеља. Војвода Михаило је ускоро писао генералу, молећи га да ослободи жене и децу његових бојара и Срба које је засуужио и запленио им иметак. Започела су страдална времена за Србе у Ердељу и околини. Они су још неко време остали верни војводи, али кад су крајем септембра Мађари потукли липовску српску посаду, „пређоше и легла српска, Липово и Јенопоље, као и крајеви у Поморишју према Дромбару, на аустријску страну“ (А. Ивић).

Војвода Михаило се мирним путем нагодио са генералом Бастом. Мир му је био тим потребнији што су на позив свргнутог молдавског војводе Пољаци ушли у Молдавију, протерали отуда Михаилове чете, потом су упали у Влашку и 20. октобра у крвавој бици победили војводу Михаила који је после пораза побегао у Праг да затражи помоћ од цара Рудолфа.

С пољском војском се вратио и кнез Жигмонд Батори те је ердељско плећство напустило Басту и почетком фебруара 1601. пристало уз свог старог кнеза. И сам Баста је пао у Баторијеве руке који га у први мах бацио у тамницу, али га ускоро пустио на слободу. Жељан освете, Баста прикупи војску у горњој Угарској, позове војводу Михаила из Прага те заједнички крену на кнеза Баторија и 3. августа га потуку до ногу. У овој бици су учествовали и Ђорђе Рац, кога је дотле Баста држао у затвору, и Дели Марко. Они су се са својим српским четама прикључили војводи Михаилу чим се он појавио у Ердељу.

Генерал Баста није веровао у искреност Михаила Храброг, поготово после ухваћеног писма које је војвода упутио великом везиру Ибрахим-паши. Када је Михаило из Клужа кренуо пут Влашке, убијен је мучки по налогу генерала Ђорђе Басте.

Кнез Жигмонд Батори се измирио са царем Рудолфом и заувек напустио Ердељ.

Предраг Степановић